

De vaste commissie voor Financiën heeft op 7 september 2017 een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Financiën over zijn brief van 26 juni 2017 met zijn reactie op de motie van het lid Omtzigt over een officiële reactie over de gevolgen van het ECB beleid voor de dekkingsgraad van Nederlandse pensioenfondsen (Kamerstuk 32 043, nr. 370).

De fungerend voorzitter van de commissie,
Anne Mulder

De waarnemend griffier van de commissie,
Tielens-Tripels

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de reactie van de Minister op de motie van het lid Omtzigt over een officiële reactie over de gevolgen van het Europese Centrale Bank (ECB)-beleid voor de dekkingsgraad van Nederlandse pensioenfondsen (Kamerstuk 32 043, nr. 370). Zij hebben nog enkele vragen en opmerkingen.

Deze leden benadrukken te hechten aan de onafhankelijkheid van de ECB in het uitvoeren van haar mandaat teneinde prijsstabiliteit in de eurozone te bewerkstelligen. Zij vragen de Minister nogmaals deze onafhankelijkheid te bevestigen en goed te bewaken.

De voornoemde leden constateren wel dat het inzetten van de meest ingrijpende middelen teneinde de rente te beteugelen, het instrumentarium van de ECB bot maakt. Welke stappen zijn genomen en welke stappen zal de Minister nemen teneinde de schadelijke effecten van het onconventionele monetaire beleid en de lage rente te mitigeren? Welke effecten zal het afbouwen van het monetaire beleid hebben op de rijksbegroting? Is een inschatting te maken van de effecten van de afbouw op de rente die betaald wordt op Nederlandse staatsobligaties?

De leden van de VVD-fractie roemen het Nederlandse pensioenstelsel en beamen de opmerkingen van de heer Knot (president van De Nederlandsche Bank; DNB) dat enkel het beëindigen van het ruime monetaire beleid geen duurzame oplossing zal zijn voor de problematiek rond het Nederlandse pensioenstelsel. De rente is immers al ruim twintig jaar dalend. Deze leden zijn van mening dat het pensioenstelsel moet worden gemoderniseerd. Zij achten het van belang dat er meer keuzevrijheid is, een flexibelere benadering van de AOW en meer zeggenschap ten aanzien van het eigen pensioen. Pas bij modernisering van het pensioenstelsel kunnen de problemen bij de pensioenfondsen structureel worden opgelost. Welke noodzakelijke stappen ziet de Minister voor een duurzame oplossing?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PVV

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Minister van Financiën als reactie op de motie van het lid Omtzigt over een officiële reactie over de gevolgen van het ECB-beleid voor de dekkingsgraad van de Nederlandse pensioenfondsen. Naar aanleiding hiervan brengen deze leden het volgende naar voren.

Allereerst merken deze leden op dat de Minister aangeeft, nogmaals te benadrukken dat ook zonder het uitzonderlijke monetaire beleid, de rente al een aantal decennia een duidelijke neerwaartse trend vertoont. Kan de Minister hiervan een onderbouwing geven? Kan de Minister aangeven wat de rente wordt als de ECB met het beleid van kwantitatieve verruiming (QE) stopt?

Voorts merken de leden van de PVV-fractie op, dat de heer Wolfgang Schäuble (Minister van Financiën in Duitsland) onlangs heeft aangegeven dat de ECB moet stoppen met zijn opkoopprogramma en de negatieve rente voor de tegoeden die banken bij de centrale bank onderbrengen. Tevens is hij van mening dat de economie van de eurozone voldoende is hersteld teneinde een strikter monetair beleid aan te kunnen. Kan de Minister een reactie geven op bovengenoemde uitspraken? Deelt de Minister de mening van de Duitse Minister van Financiën?

De leden van de PVV-fractie merken op dat de Minister geen reden ziet voor actie ten aanzien van de huidige kaders waarbinnen de ECB het monetaire beleid vormgeeft. Wanneer zal de Minister wel tot actie overgaan en wat zal er dan moeten gebeuren?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA-fractie hebben met verbazing kennisgenomen van de brief van de Minister van Financiën d.d. 26 juni 2017 met zijn reactie op de motie Omtzigt over de gevolgen van het ECB-beleid voor de dekkinggraad van Nederlandse pensioenfondsen.

De motie luidde:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de president van DNB heeft geconcludeerd dat het ECB-beleid leidt tot een 5 tot 10% lagere dekkinggraad van Nederlandse pensioenfondsen;

constaterende dat dit 70 tot 140 miljard euro is, of in de orde van grootte tot € 10.000 per pensioendeelnemer;

verzoekt de regering, binnen een maand met een officiële reactie te

komen op deze cijfers en aan te geven of zij actie hierover nodig acht of niet,

en gaat over tot de orde van de dag.

Omtzigt

De leden van de CDA-fractie hebben zoals gezegd de brief met enige verbazing gelezen. Immers de Minister erkent deze bedragen impliciet wel, maar wil dat niet expliciet bevestigen. Het zit wel dicht bij 70 dan bij 140 miljard, maar dat is natuurlijk nog steeds een enorm bedrag. Waarom trekt de Minister hieruit geen gevolgen?

Deze leden krijgen de indruk dat de Minister deze gevolgen bagatelliseert en zich verschuilt achter de onafhankelijkheid van de ECB. Dit staat in schril contrast met de Duitse overheid, waar de Duitse Minister van Financiën op 6 september jl. heeft aangegeven dat het de hoogste tijd is dat de ECB het monetaire beleid gaat normaliseren. Deelt de Minister de opvatting van zijn Duitse ambtsgenoot?

Naast de Duitse overheid heeft ook de Duitse rechter aangegeven te twifelen aan de rechtmatigheid van het opkoopprogramma van de ECB. Het Duitse hoogerechtshof heeft daarom het Europees Hof van Justitie (opnieuw) gevraagd om een oordeel inzake de rechtmatigheid. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister te reageren op deze uitspraken van zijn Duitse collega en de verwijzing van het Duitse hoogerechtshof. Waarom ziet Duitsland wel de ernst van de situatie in en doet de Nederlandse overheid alsof er niets aan de hand is?

De Minister schrijft dat de regering geen reden ziet voor actie ten aanzien van de huidige kaders waarbinnen de ECB het monetaire beleid vormgeeft. Blijft de Minister bij zijn standpunt, ook als de ECB meer dan een derde van de staatsobligaties opkoopt? De ECB krijgt dan immers een blokkerende stem bij het afboeken van de schulden van dat land en een wel evident politieke rol. Acht de Minister het binnen het mandaat van de ECB om de grens van 33% opkoop van schulden te verhogen?

Kan de Minister aangeven welke risico's de Nederlandse Staat loopt door het opkoopprogramma in het geval een land uit de Euro stapt?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Minister over de toekomst van het pensioenstelsel. De negatieve gevolgen van het ECB-beleid voor de pensioenfondsen zijn voor hen geen verrassing. Zij betreuren het dat de mogelijkheid die de motie bood om dieper in te gaan op de materie, niet gebruikt is door de Minister. De reactie biedt namelijk niet veel nieuwe inzichten. Dat het kunstmatig laag houden van de rente zorgt voor een wankele financiële positie van de pensioenfondsen, zou wat de leden van de SP-fractie betreft, moeten leiden tot een minder afhoudende reactie van de Minister. Waarom verschuilt de Minister zich achter de onafhankelijke positie van het ECB, terwijl er ook stelling genomen kan worden tegen het beleid van de ECB de rente zo laag te houden? Waar ligt het belang van de Minister wanneer het gaat om de dekkingsgraad van pensioenfondsen? Licht het belang van de daling van de rente en de daarmee gepaard gaande gunstige ontwikkeling van de Nederlandse economie hoger dan dat van de dekkingsgraad en de daarmee groeiende risico's voor de pensioenen?

De leden van de SP-fractie willen graag weten wat de correlatie is tussen de dekkingsgraad en de groei van de vermogens van de pensioenfondsen? Is de Minister de mening toegedaan dat vanwege deze correlatie een hervorming van het pensioenstelsel nodig is?

De leden van de SP-fractie zien in de gevolgen van de lage rentestand een ondersteuning van het anders toepassen van de rekenrente, waarbij uitgegaan wordt van de gemiddelde rentestand over een langere periode. Daarmee wordt het pensioenstelsel minder gevoelig voor extreem lage c.q. hele hoge rentestanden. Hierdoor worden de gevolgen voor de opbouw van pensioenen ook geleidelijker en worden gepensioneerden niet geconfronteerd met verlaging of niet indexeren. Kan de Minister op dit voorstel reflecteren?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van 50PLUS

De leden van de fractie van 50PLUS hebben met verbazing kennisgenomen van de reactie van de Minister op eerdere uitspraken van de president van DNB en op de DNB-publicatie «Overzicht Financiële Stabiliteit», over de negatieve gevolgen van het ECB-beleid voor pensioenfondsen. Het lid Omtzigt (CDA) constateerde terecht dat het ECB-beleid leidt tot een 5 tot 10% lagere dekkingsgraad van Nederlandse pensioenfondsen. Uitgedrukt in Euro's gaat het dan om 70 tot 140 miljard, of om en nabij de € 10.000 per pensioendeelnemer.

De leden van de fractie van 50PLUS zijn hoogst verbaasd dat het praktisch gevolg van de door de ECB omlaag gemanipuleerde rente voor gepensioneerden op zo weinig begrip en actiebereidheid van de Nederlandse regering kan rekenen. Temeer omdat ook in de brief van de Minister voluit wordt erkend: «het kabinet heeft ook gerapporteerd dat de dalende rente per saldo drukt op de financiële positie van de pensioenfondsen. Daarbij geldt dat het effect van het onconventionele in beginsel tijdelijk is: indien de rente na verloop van tijd terugkeert naar het niveau dat zonder de uitzonderlijke verruimende monetaire operaties zou resulteren, betekend dit dat de dekkingsgraden evenredig herstellen.»

Deze leden hebben de volgende vragen:

Klopt het dat de Minister in de brief van 26 juni jl. erkent dat het effect van het ECB-beleid op de dekkingsgraad van de pensioenfondsen tussen 5 en 10 procentpunt bedraagt en waarschijnlijk aan de onderkant van die bandbreedte? Deelt de Minister dan ook de conclusie van de leden van de fractie van 50PLUS, dat bij de fondsen waar de pensioenen met 5

procentpunt moeten worden gekort in de komende jaren, de gehele korting te wijten valt aan het ECB-beleid? Zo nee waarom niet?

Deelt de Minister het standpunt van de fractie van 50PLUS, dat Nederland in gelijke mate profiteert van de «voordelen» van het ECB-opkoopbeleid en tegelijkertijd onevenredig hard wordt geraakt door de nadelen, in het bijzonder de pensioenfondsen en de spaarders, van datzelfde beleid? Zo nee waarom niet?

Klopt het dat volgens de huidige regels gekort moet worden op de pensioenen als de pensioenfondsen gedurende vijf jaar onder de minimale dekkingsgraad zitten van rond de 104,2% en dat dit zich in 2020 al op grote schaal kan voordoen?

Kan de Minister bevestigen dat de in het DNB-bulletin van mei 2017 genoemde aantallen fondsen en aantallen gepensioneerden, die mogelijk te maken krijgen met kortingen, in 2020 en 2021 nog steeds actueel zijn? (11 pensioenfondsen en maximaal 2 miljoen pensioenen in 2020 en 45 pensioenfondsen en 8 miljoen pensioenen in 2021?)

Klopt het dat het verschil tussen de huidige gemiddelde beleidsdekkingsgraad en de minimale dekkingsgraad, op dit moment ongeveer dezelfde orde van grootte heeft als de door de president van DNB genoemde bandbreedte ten aanzien van het effect van het ECB-beleid op de dekkingsgraad van pensioenfondsen? Zo ja, deelt de Minister dan ook de conclusie dat de ECB geheel of grotendeels verantwoordelijk is voor de dreigende kortingen die boven de markt hangen, in elk geval tot 10%?

Wat is de actuele beleidsdekkingsgraad van de vier grootste fondsen (ABP, PMT, PME en PFZW) en wat is bij elk van deze fondsen het verschil met de minimaal vereiste dekkingsgraad?

Acht de Minister het redelijk pensioenen structureel te korten op basis van een effect van bewuste marktmanipulatie, waarvan u ook erkent dat ze tijdelijk is? Zo ja, hoe legt de Minister dit uit?

Begrijpt de Minister de maatschappelijke ontzetting over een gang van zaken waarbij pensioenen in de komende jaren met 0 tot 10% moeten worden gekort op basis van een mede door ECB-ingrijpen ontstaan verschil tussen de beleidsdekkingsgraad en de minimale dekkingsgraad, terwijl u nu al weet dat kort daarna «de rente terugkeert naar het niveau dat zou resulteren zonder de uitzonderlijke verruimende monetaire operaties en de dekkingsgraden evenredig zou herstellen»?

De Minister zegt dat «de dekkingsgraden evenredig herstellen zodra de rente terugkeert naar het niveau dat zonder de uitzonderlijke verruimende monetaire operaties zou resulteren». Klopt het dat dit door de Minister genoemde herstel van de dekkingsgraden er niet toe leidt dat kortingen worden teruggedraaid en dat dergelijke schade aan de pensioenuitkeringen (dus) permanent is?

Klopt het voorts, dat als het verschil tussen de rekenrente en het daadwerkelijke rendement van de pensioenfondsen, zoals de afgelopen jaren het geval was, zich voortzet in de toetsingsperiode van 5 jaar, er gekort moet worden terwijl gelijktijdig het vermogen in de pensioenfondsen enorm toeneemt?

Erkent de Minister dat voor alle deelnemers aan de pensioenfondsen geldt, dat de voorspelbaarheid en de hoogte van de pensioenuitkeringen cruciale parameters zijn op basis waarvan zij hun vertrouwen in het stelsel en in hun pensioenfonds(en) baseren?

Erkent de Minister dat het vertrouwen in het stelsel wordt ondermijnd doordat pensioenfondsen dreigen te moeten korten terwijl er forse rendementen worden behaald die ver boven de rekenrente uitstijgen?